

Strípky Čriepky

Časopis Čechů, Moravanů, Slezanů a Slováků na Novém Zélandě

Číslo 02(No.02)

Únor 2015 (February 2015)

Ročník 26 (Vol. 26)

České a slovenské hrady a zámky

Hrad Karlštejn

Karlštejn (něm. Karlstein), v obrozenecké době nazýván také Karlův Týn, je středověký hrad, nacházející se v katastrálním území Budňany v městysi Karlštejn v okrese Beroun, asi 30 km jihozápadně od Prahy, uprostřed Chráněné krajinné oblasti Český kras.

História

Karlštejn byl založen českým a římským králem, pozdějším císařem Karlem IV., jako poměrně skromná stavba o jedné věži. Záměr uložit zde a ochraňovat Korunovační klenoty Svaté říše římské a relikvií (svatých ostatků) podle posledních výzkumů pojal Karel až později, v roce 1356, a úměrně tomu byly přistavovány nové věže. Slavnostního zahájení stavby dne 10. června 1348 se spolu s Karlem IV. účastnil i první pražských arcibiskup Arnošt z Pardubic. Stavba probíhala mezi lety 1348–1357. Vnitřní výzdoba hradu byla dokončena v roce 1365.

Na počátku 15. století sem byly též přivezeny české korunovační klenoty. Pravděpodobně se tak stalo na pokyn Karlova syna Václava IV. (1378–1419). Záznam o tomto převozu však chybí. Ke korunovací krále Zikmunda (1420) byly již přivezeny do Prahy z Karlštejna. Po korunovací byly klenoty opět vráceny na Karlštejn, brzy na to však vypukla husitská revoluce a Zikmund nechal jak české, tak říšské korunovační klenoty odvézt do zahraničí. V průběhu revoluce odolal hrad obléhání husitskými vojsky pod vedením Zikmunda Korybutoviče (1422). Po skončení válek a po svém návratu na český trůn vrátil Zikmund české korunovační klenoty zpět na Karlštejn (1436), kde pak zůstaly uloženy až do začátku 17. století. Říšské klenoty již zůstaly v zahraničí.

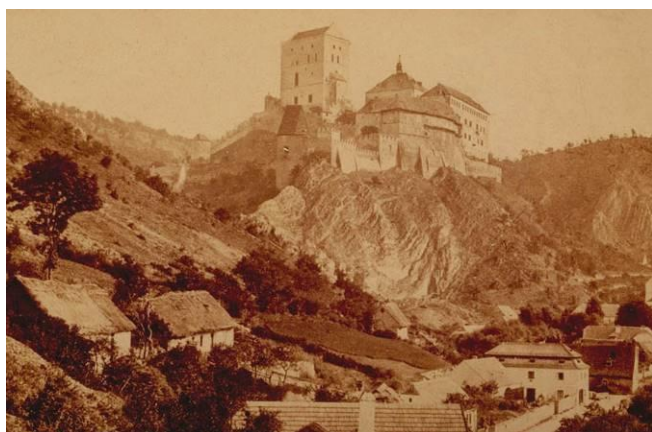
Husitskou revolucí došlo ke změně původní funkce hradu. Karlštejnští purkrabí střežili české korunovační klenoty a zemský archiv. Od roku 1541 zde byly též ukládány opisy zemských desk.

Vladislavské zřízení zemské vydané králem Vladislavem Jagellonským roku 1500 zavazuje přísahou karlštejnské purkrabí, že budou chránit hrad i s korunou, klenoty a zemskými privilegii pod trestem smrti, ztráty cti a majetku a vyhnání potomků ze země. Korunu směli vydat pouze tomu, kdo byl předtím řádně zvolen českým králem. Po korunovací, která se konala v Praze, byly klenoty vráceny zpět na hrad.

V polovině 16. století za správy Jáchyma Novohradského z Kolovrat došlo k renesanční přestavbě hradu. Přestavba se týkala především Velké věže a budovy purkrabství, která byla v té době nejvíce využívána.

V době stavovského povstání byly korunovační klenoty z rozhodnutí direktorů dne 22. června 1619 odvezeny na Pražský hrad. S vývojem vojenské techniky byla totiž obranná funkce hradu shledána již jako nedostatečná. Při revizi zemského zřízení roku 1625 císař Ferdinand II. zrušil úřad karlštejnských purkrabí, neboť pozbyl své funkce. Hrad byl převeden do užívání českých královen. V roce 1626 císařovna Eleonora zastavila hrad Janu Kavkovi z Říčan. Ten nechal z hradu odvézt vybavení a zbylé svátostniny. Na konci třicetileté války (1648) byl hrad dobyt švédským vojskem. Po skončení války byl hrad značně zchátralý.

Na konci 17. století se dostal do majetku českých královen a císařoven. V roce 1755 jej Marie Terezie darovala nově založenému Ústavu šlechtičen v Praze. Ten však hrad využíval pouze jako centrum hospodářské správy pro okolní statky. Hrad i nadále chátral. Pozornosti se mu dostalo až na konci 18. století v souvislosti s národním obrozením. V roce 1812 navštívil hrad císař František I., který vzápětí věnoval peníze na jeho opravu.

Historická podoba hradu před Mockerovou přestavbou na fotografii Františka Fridricha (1870)

Současnost

Pohled na Karlštejn od jihu z protějšího kopce. Vlevo studniční věž, uprostřed purkrabství, vpravo císařský palác, za ním Mariánská a Velká věž

V současnosti je Karlštejn jedním z nejnavštěvovanějších hradů v Česku. Je ve

vlastnictví státu a ve správě Národního památkového ústavu, Územní památkové správy v Praze. Kromě vlastních tří prohlídkových okruhů s průvodcem nabízí Karlštejn každoročně také celou řadu kulturních a společenských akcí - koncerty, divadla, výstavy, Karlštejnské kulturní léto, Královský průvod či tradiční Karlštejnské vinobraní. Hrad Karlštejn nabízí také možnost uspořádání svatebních obřadů a to buď ve svatební síni v budově Purkrabství na hlavním nádvoří (tzv. Diamantová síň), nebo v tzv. Hodovní síni v Císařském paláci, či open air stavební obřad pod Mariánskou věží. V současné době je možno navštívit tři prohlídkové okruhy. I. okruh - Soukromé a reprezentační prostory Karla IV. (Císařský palác a I. patro Mariánské věže), II. okruh - Posvátné prostory hradu vč. Kaple svatého Kříže (II. patro Mariánské věže a přízemí, 1. a 2. patro Velké věže) a nově také III. prohlídkový okruh - Vyhlídka z Velké věže (3., 4. a 5. patro Velké věže).

Pohled na Karlštejn od jihu z protějšího kopce. Vlevo studniční věž, uprostřed purkrabství, vpravo císařský palác, za ním Mariánská a Velká věž

Prezato s Internetu